

верхи, на велосипеді, автомашині (автогонки), планері, санках, лижах, ковзанах тощо), мандрівництво (самодіяльний туризм), пожежництво (вправлення у гасінні пожеж), окружні вправи (вправи військового характеру: стрільба, мистецтво самозахисту, володіння холодною зброєю), пласт (табірне життя в природі).

Поширення фізичних вправ відбувалося через пропаганду їх соціального значення: "Руханка потрібна для всіх українців, чи вони працюють вдома чи поза домом, при плузі чи при машині, при книжці чи в торгівлі. Коли тіло нездорове, негнучке, нешвидке, невтривале ніякої роботи не можна зробити так, щоб вона приносила користь. Тільки здорові й сильні люди можуть добре працювати" (І. Боберський).

Власне на таких ідеологічних підходах зароджувалася в Галичині українська спортова традиція. Спортові осередки в своєму початковому вигляді виникали здебільшого при сокільських, січових або лугових товариствах і переймали ідеологію українського гімнастичного руху. Свій розвиток і поширення вони отримали в характерних національних формах: "Україна", "Буйтур", "Довбуш", "Русь", "Скала", "Хортиця", "Сян", "Пролом", "Черник", "Гамалія", "Сагайдачний", "Богун", "Беркут", "Тризуб", "День українського спортсмена", "Запорізькі ігрища", "Український спортовий союз" тощо. Вони продовжували характерну геральдичну традицію. Так, для прикладу емблемою спортивного товариства "Україна" була постать Архангела Михаїла із золотим німбом, вогненним мечем у правій руці та щитом у лівій, у щиті напис золотими буквами "Україна" (О. Круковський). Отримали свої українські відповідники і назви окремих видів спорту: копаний м'яч, відбиванка, пориванка, ситківка, кошиківка, наколесництво, гаківка тощо.

Використання напрацьованих ідеологічних засад українського гімнастично-спортивного руху в Галичині в першій половині ХХ століття має надзвичайно велике значення в період сучасного становлення українського спорту, коли він звільняється від догматів комуністичної ідеології та шукає своє місце в соціально-культурній ніші українського народу.

ПЕДАГОГІЧНІ ТРАДИЦІЇ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ГАЛИЧИНИ (кінець ХІХ - 50-і роки ХХ ст.)

МЕЛЬНИК МИХАЙЛО

Львівський державний інститут фізичної культури
У сучасній соціо-культурній ситуації, коли формується стратегія розбудови українських збройних сил, надзвичайної ваги набуває

необхідність аналізу і узагальнення історичного і педагогічного досвіду виховної, освітньої і оздоровчої роботи, яка велася в українських організаціях військового та спортивно-військового спрямування, що ефективно діяли в Галичині з кінця XIX до 50-их років XX століття.

В останні роки багато науковців у своїх дослідженнях звертають увагу на діяльність спортивно-гімнастичних, культурно-просвітницьких та молодіжних організацій Галичини в зазначений період. Однак, аспекти військово-фізичної підготовки в цих організаціях є мало дослідженими, що суттєво збіднює сучасні уявлення про сутність, зміст, форми, засоби та методи педагогічної діяльності у такій специфічній сфері, якою, безперечно є військово-фізична підготовка. Зазначений стан дослідження проблеми також не сприяє становленню та розвитку вискоефективної системи військово-фізичної підготовки в сучасних Збройних Силах України на засадах використання традиційних елементів вітчизняного досвіду.

В той же час провідні українські педагоги Григорій Ващенко (1950), Мирослав Стельмахович (1993) та інші зазначають, що становлення вискоефективної системи педагогічних впливів на формування позитивних психофізичних якостей воїна сучасної Української Армії можливе за умов адекватного використання не тільки передового світового, а й вітчизняного досвіду військово-фізичної підготовки.

Необхідно зазначити, що сам термін "військово-фізична підготовка" є широко вживаним як у галузі військової справи, так і в теорії та методиці фізичного виховання, та й зрештою в педагогічній науці.

Особливої ваги вивчення педагогічних традицій військово-фізичної підготовки в українських організаціях Галичини в зазначений історичний період набуває ще й з огляду на те, що ця специфічна діяльність переважно здійснювалась за умов шаленого спротиву окупаційних властей Австро-Угорщини, Польщі, а потім і Радянського Союзу. Антагоністичні відносини між владними структурами і українським населенням краю спричинилися до того, що військово-фізичний вишкіл українців переважно здійснювався в нелегальних умовах, підпільно, що надає йому і на сьогоднішній день певного феноменологічного забарвлення. Зазначені політичні і соціально-культурні умови, в яких перебували українці Галичини в окреслений період були тими визначальними чинниками, що спричинилися до становлення оригінальної педагогічної системи військово-фізичної підготовки молоді. Зазначена система адекватно реагувала на політичні і соціально-культурні зміни в розвитку суспільства, особливості розвитку військової стратегії і тактики, тощо.

Система військово-фізичної підготовки українців Галичини, становлення якої відбувалось на початку XX століття, як своєрідної пе-

дагогічної цілісності, включала в себе не лише високоефективні процесуально-діяльнісні компоненти, а й була доволі досконалою з точки зору організаційної побудови. Адже головними її структурними складовими були ідеологічні, програмно-нормативні, організаційні та науково-методичні засади організації та реалізації військово-фізичної підготовки молоді краю до збройної боротьби за Українську державу.

СТРУКТУРНО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ СПОРТИВНО-МОЛОДІЖНИХ ТОВАРИСТВ ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ - 30-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

ДАЦЮК ІГОР

Львівський державний інститут фізичної культури

З відродженням української держави особливо гостро постало питання про збагачення цілих пластів української історії. Це певною мірою стосується і функціонування спортивно-молодіжних товариств Галичини кінця ХІХ - 30-х років ХХ століття, вивчення яких вимагає більш глибокого та всебічного осмислення.

Діяльність цих формацій даного періоду не лише сприяло розгортанню спортивного життя в регіоні, а й на вищому рівні забезпечувало вплив фізичної культури на зміни в національній свідомості українського населення, спрямовувалось на виховання патріотизму.

Проте суспільно-політичні процеси в Галичині зумовили неординарний стан та розвиток спортивно-молодіжних організацій. Це характеризується рядом чинників, які вплинули на діяльність цих товариств.

В першу чергу це - правовий аспект. Конституційний лад Австрійської держави, політичні поступки, компроміси з окремими підлеглими націями задля збереження імперії, сприяли розбудові громадського життя, в тому числі і руханково-гімнастичного товариства "Сокіл", руханково-протипожежного товариства "Січ", молодіжної скавтської організації "Пласт", ряду спортивних організацій та кружків. Зацікавлення народних мас цими формаціями, розуміння потреби фізичного виховання, вдала організаційна діяльність лідерів та духовних наставників - Івана Боберського, Кирила Трильовського, призвели до масового поширення даних організацій в краї.

Цілком протилежною виглядала ситуація в міжвоєнний період. Після І-ї світової війни, опинившись під владою Польщі, західні українці стали об'єктом дискримінаційної політики. Окупаційний режим спрямував свої зусилля на знищення українського національного руху. Не оминули репресій і спортивно-молодіжні товариства. Заборона "Січей" в 1925 році, "Пласту" в 1930-у, незареєстрування но-